

Nr 216.

Godkänd av första kammaren den 4 maj 1940.

Godkänd av andra kammaren den 4 maj 1940.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.
(Statsutskottets utlåtande nr 117.)

Till Konungen.

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1940/41 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 139, 144, 146, 149, 151, 153, 155, 159 och 236 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1940) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna medel under vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. för budgetåret 1940/41.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition (nr 155), under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1. ur personalförteckningen för folkskoleseminarierna utsluta följande under rubriken Tjänstemän å övergångsstat upptagna befattningshavare, nämligen 1 lektor i lönegraden A 27 och 1 lärare i musik i lönegraden A 21;
2. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;
3. medgiva, att till läraren i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Karlstad Anders Gustafsson må, räknat från och med den 1 juli 1937, tills vidare, så länge han innehar sin nuvarande befattning, utgå personligt lönetillägg med 300 kronor för år;

4. till Folkskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 2,337,000 kronor;~

5. till Folkskoleseminarier: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 238,000 kronor;

6. till Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor;

7. till Folkskoleseminarier: Stipendier för budgetåret 1940/41 anvisa ett anslag av 56,000 kronor;

8. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

9. till Småskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 534,400 kronor;

10. till Småskoleseminarier: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 66,000 kronor;

11. till Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 10,000 kronor;

12. till Småskoleseminarier: Stipendier för budgetåret 1940/41 anvisa ett anslag av 33,000 kronor;

13. besluta, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för avlöning åt lärare vid folk- och småskolor och med dem i avlöningshänseende likställda befattningshavare samt åt nomadlärare skola med av departementschefen angiven jämkning äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

14. medgiva, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid folk- och småskolor m. fl. skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

15. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 129,000,000 kronor;

16. medgiva, att ur nämnda anslag må, om och i den mån behov därav prövas föreligga, utgå statsbidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet, dock med sammanlagt högst 26,500 kronor;

17. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 3,850,000 kronor;

18. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 265,000 kronor;

19. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 330,000 kronor;

20. till Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skol-

hem, arbetsstugor eller enskilda hem för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,175,000 kronor;

21. till Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,300,000 kronor;

22. till Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 950,000 kronor;

23. till Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,690,000 kronor;

24. till Folkskolor m. m.: Hyresbidrag för undervisningslokaler för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 180,000 kronor;

25. godkänna av departementschefen angivna ändringar i gällande grunder för underhålls- och materielbidrag, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

26. till Folkskolor m. m.: Underhålls- och materielbidrag för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 900,000 kronor;

27. till Folkskolor m. m.: Tjänstebostadsbidrag för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3,200,000 kronor;

28. vidtaga av departementschefen angivna ändringar i avlöningsstaten för nomadskolorna;

29. till Nomadskolor: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 125,300 kronor;

30. till Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 4,050,000 kronor;

31. till Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningskolväsendet för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 530,000 kronor;

32. till Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,120,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehäft

dels de två likalydande motionerna I: 184 och II: 240, vari hemställts, jämte annat, att riksdagen, med vidhållande av den uppfattning, som kom till uttryck i punkt 159 av riksdagens skrivelse nr 8 år 1939, ville uttala, att riksdagen finner önskvärt, att småskollärarynnor icke åläggas skyldighet att utan särskild ersättning undervisa i slöjd mer än två timmar utöver den i tjänstgöringsreglementet angivna minimitjänstgöringstiden;

dels de två likalydande motionerna I: 107 och II: 170, vari hemställts,

jämte annat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville uttala, att ett påskyndat genomförande av lästidens utökning inom folk- och småskolan med hänsyn till nuvarande tidsläge icke bör ifrågakomma;

dels motionen I:183, vari hemstälts, jämte annat, att riksdagen ville besluta, att rörligt tillägg skall tillkomma timlärare vid folk- och småskoleseminarier samt timlärare i läsämne vid folkskolor, under förutsättning att timlärarens anställning avser minst en termin och att den prövas utgöra lärarens huvudsakliga sysselsättning eller förvärvskälla;

dels motionen II:108, vari hemstälts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att en undersökning företages rörande skolbarns inackorderingsförhållanden i enskilda hem samt att sådana bestämmelser angående denna inackorderingsform utfärdas, att föräldrarnas berättigade krav rörande de bortlämnade barnens tillsyn, vård och fostran beaktas;

dels de två likalydande motionerna I:96 och II:103, vari hemstälts, att riksdagen måtte med beaktande av i motionerna anförda synpunkter hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag rörande skyldighet för skoldistrikt att till underlättande av lång och besvärlig skolväg anordna skolskjutsar;

dels ock de två likalydande motionerna I:97 och II:113, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära vissa i motionerna närmare angivna åtgärder beträffande upplåtande av folkskolornas gymnastiklokaler till den frivilliga gymnastikrörelsen.

Vissa särskilda besparingsåtgärder inom folkskoleväsendet.

1. Allmänna synpunkter.

Folkskolans besparingssakkunniga hava påpekat, att nativitetens nedgång och befolkningsomflyttningen bidragit till en relativ fördyring av folkskoleväsendet. Olika faktorer inverkade, framhålla de sakkunniga, därhän att det i regel toge relativt lång tid innan skolorganisationen anpassade sig efter det sjunkande elevantalet. Sålunda hade man bland annat att hos skoldistriktet räkna med en viss tendens till bristande ekonomisk omtanke vid planläggandet av skolorganisationen, sammanhängande med att staten numera svarade för större delen av utgifterna för folkskoleväsendet. Departementschefen har funnit, att detta förhållande borde kunna föranleda antingen ett överskjutande på kommunerna av en något större del av kostnaderna för folkskoleväsendet eller en ökad statlig tillsyn över detsamma. En medelväg borde enligt departementschefen kunna sökas mel-

lan dessa båda alternativa utvägar. Då emellertid i nuvarande läge en övervältring av utgifter från staten till kommunerna helst icke borde ske, måste för närvarande, såsom jämväl de sakkunniga och flertalet i ärendet hörda myndigheter förutsatt, företrädesvis det senare alternativet väljas.

Riksdagen har icke något att erinra mot att en undersökning kommer till stånd rörande möjligheterna att genom någon förskjutning av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna åstadkomma ett starkare intresse hos de senare för en mera ekonomisk planläggning av skolorganisationen. Riksdagen håller emellertid före, att den i stort sett ändamålsenligaste utvägen att åstadkomma en önskvärd rationalisering är att söka i en ökning och intensifiering av den statliga tillsynen över folkskoleväsendet.

De besparingsåtgärder, som i förevarande proposition föreslagits, äro till en del att hänföra till rationaliseringssträvanden men delvis även av mera tillfällig natur, avsedda att leda till besparingar, som i rådande läge ansetts erforderliga. Riksdagen har i likhet med departementschefen icke funnit anledning till erinran mot de allmänna riktlinjer för besparingssträvandena, som de sakkunniga framlagt. Särskilt betydelsefullt synes det riksdagen emellertid vara, att de pedagogiska betingelserna för undervisningen icke mera kännbart försämrats, framför allt icke när det gäller skolor, som nu arbeta under mindre gynnsamma förhållanden, d. v. s. i främsta rummet vissa landsbygdsskolor. Liksom departementschefen finner riksdagen det vara av vikt, att åtgärder icke vidtagas, som kunna leda till en mera omfattande arbetslöshet bland olika lärargrupper.

Vad departementschefen i övrigt i förevarande sammanhang anfört har icke givit riksdagen anledning till erinran eller uttalande.

2. Minskning av antalet parallellavdelningar.

Departementschefen har, i huvudsaklig överensstämmelse med vad folkskolans besparingssakkunniga föreslagit, ifrågasatt vissa restriktioner beträffande uppdelning i parallellavdelningar av folk- och småskoleklasserna, företrädesvis vid skolor av A-form. Sålunda skulle såsom huvudregel gälla, att klassavdelning icke finge delas, förrän lärjungeantalet överstege 35 på folkskolestadiet och 25 på småskolestadiet. I större skoldistrikt, där en medeltalsberäkning vore möjlig, skulle i medeltal fordras minst 30 elever på folk- och 24 på småskolestadiet.

Mot de ifrågasatta åtgärderna, sådana de av de sakkunniga och departementschefen närmare angivits, har riksdagen icke funnit anledning till erinran. I likhet med departementschefen har riksdagen emellertid velat särskilt framhålla vikten av att de ifrågasatta reglerna icke erhålla en mekaniskt verkande utformning utan att de komma att giva rum för frihet i till-

lämpningen i syfte att hänsyn må kunna i största möjliga utsträckning tagas till förhållandena i de enskilda fallen. Därest ifrågavarande regler anpassas efter dessa riktlinjer, torde man kunna vinna i stort sett samma elasticitet i tillämpningen, som skolöverstyrelsen och vissa lärarsammanslutningar åsyftat genom påyrkande av en fördelning av indragningarna över åtminstone två läsår.

Departementschefen har förutsatt, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att, om den förstärkta försvarsberedskapen och den partiella mobiliseringen skulle upphöra, vidtaga de åtgärder, som kunde anses lämpliga i syfte att mildra verkningarna av de ifrågasatta besparingsåtgärderna, särskilt i vad avsåge indragning av småskolläraryrketjänster. Riksdagen vill för sin del ansluta sig till vad departementschefen sålunda anfört.

I övrigt har departementschefens ifrågavarande förslag icke givit riksdagen anledning till erinran eller uttalande.

3. Ökade möjligheter för indragning av lärartjänster i vissa fall.

De ifrågasatta åtgärderna för ökade möjligheter till indragning av lärartjänster i vissa fall, för vilka departementschefen redogjort, hava icke givit riksdagen anledning till erinran. Riksdagen finner sålunda bland annat, att skoldistriktet böra vara skyldiga att såsom icke-ordinarie lärare anställa ordinarie lärare, som innehava övertalig tjänst, samt att sådana lärare böra äga rätt till ersättning för rese- och flyttningskostnader.

4. Uppskov med beslutad reglering av den årliga lästiden i folkskolan m. m.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, förklarade sig 1939 års lagtima riksdag på förslag av Kungl. Maj:t icke hava något att erinra mot att lästiden vid folk- och småskolor från och med den 1 juli 1940 utsträcktes från minst $34 \frac{4}{7}$ veckor till minst $36 \frac{4}{7}$ veckor, vilket skulle få till konsekvens, att folkskollärare med placering i lönegraden A 15 komme att uppflyttas i lönegraden A 16. Departementschefen har nu i besparingssyfte ifrågasatt, att statsmakterna icke skulle påfordra en obligatorisk utsträckning av lästiden. Däremot har departementschefen avvisat tanken på ett förbud mot frivillig sådan utsträckning. På grund av att den längre lästiden numera genomförts eller beslutats i skoldistriktet utom i omkring 460 distrikt med sammanlagt i runt tal 1,200 folkskollärare, har departementschefen, under beaktande att frivillig utsträckning i någon omfattning alltjämt vore att påräkna, uppskattat besparingarna för nästa budgetår vid ett uppskov med lästidens obligatoriska utsträckning till inemot 400,000 kronor.

Riksdagen får erinra om att 1939 års riksdag liksom dåvarande departementschefen betonade, att spørsmålet om lästidens utsträckning borde

betraktas såsom en pedagogisk och icke en lönerегleringsfråga. Det är också främst ur pedagogisk synpunkt, som betänkligheter kunna resas mot att uppskjuta det av fjolårets riksdag fattade principbeslutet om obligatoriskt genomförande av den utsträckta lästiden. Med hänsyn till den icke obetydliga utgiftsminskning, som beräknas kunna vinnas genom uppskovet, har riksdagen likväl icke velat motsätta sig detta, särskilt som möjligheten att anordna särskild undervisning mot timlärararvode enligt departementschefens förslag — varemot riksdagen icke funnit anledning till erinran — skulle komma till stånd på sätt 1939 års riksdag avsett. Riksdagen delar även departementschefens uppfattning, att det icke bör ifrågasättas att uppskjuta genomförandet av riksdagsbeslutet om rätt till uppdelning av läraravdelning vid vissa skolformer i två grupper, vilka under vissa av läsårets veckor skulle undervisas växelsvis. Möjligheten att på detta sätt utsträcka undervisningstiden för läraren utan samtidig ökning av barnens lästid torde även i någon mån komma att medverka till en fortsatt frivillig reglering av lästiden. Vad angår det i motionerna I:107 och II:170 gjorda yrkandet, att riksdagen skulle uttala sig för att ett påskyndat genomförande av lästidens utökning inom folk- och småskolan med hänsyn till nuvarande tidsläge icke borde ifrågakomma, får riksdagen framhålla, att nämnda yrkande, vilket framställtts innan nu förevarande proposition förelagts riksdagen, blivit tillgodosett genom vad departementschefen i propositionen föreslagit och riksdagen i det föregående anförde.

Departementschefen har under övervägande haft frågan, huruvida bestämmelserna om obligatoriskt genomförande av det sjunde skolåret tills vidare skulle sättas ur kraft, samt uttalat, att ett direkt förbud mot skolkursens förlängning icke kunde av honom förordas, men att reformen under nuvarande förhållanden borde genomföras i ett långsammare tempo. Riksdagen vill för sin del ansluta sig till departementschefens sålunda intagna ståndpunkt.

5. Utsträckning av undervisningsskyldigheten.

Riksdagen har icke ansett sig böra rikta någon erinran mot den av departementschefen i utsikt ställda utredningen rörande verkningarna av en generell höjning av folk- och småskollärares högsta undervisningsskyldighet för vecka. I samband därmed bör, såsom departementschefen förutsatt, tagas under övervägande frågan om fyllnadstjänstgöring för de småskollärarinnor, som på grund av övergångsanordningen vid 1937 års lönerегlering för folk- och småskollärare successivt komma att erhålla en löneställning, som icke svarar mot den av vederbörande uttagna årliga lästiden. Uppmärksamhet synes jämväl böra ägnas de frågor, som berörts i den vid skolöverstyrelsens yttrande i ämnet avgivna reservationen.

6. Besparingsåtgärder inom fortsättningsskolväsendet.

Förslaget om fordran på ett visst minimiantal elever — 10 stycken — i fortsättningsskola och vad därmed äger samband har riksdagen ansett sig kunna i allt väsentligt godkänna. Riksdagen delar sålunda även departementschefens och de sakkunnigas uppfattning, att en uppdelning av läraravdelning vid teoretisk undervisning lämpligen bör ske först då elevantalet kan förutses komma att mera varaktigt överstiga 25 eller vid tillfällig ökning uppgår till 30. I detta sammanhang må emellertid framhållas, att i fråga om ersättningsskolan icke torde böra som regel krävas ett så högt elevantal som nyss nämnts. Vad angår departementschefens uttalande angående domkapitlets i Lund förslag om befrielse från fortsättningsskolplikt för elever, som deltaga i beredskapskurser eller praktiskt beredskapsarbete vill riksdagen understryka, att en förutsättning för en dylik befrielse bör vara, att kurserna bibringa eleverna en väsentlig del av fortsättningsskolans studiemål, såsom insikter i praktiskt arbete och medborgarkunskap.

Riksdagen finner icke anledning till erinran mot den av departementschefen i utsikt ställda fortsatta utredningen angående statsbidrag för färd med av barnen själva framförda fordon. Därvid synes, i anslutning till vad i motionerna I: 96 och II: 103 anförts, uppmärksamhet även böra ägnas frågan, huruvida icke sådant bidrag i viss utsträckning vore tänkbart jämväl beträffande den egentliga folkskolan.

Vad departementschefen i övrigt i förevarande sammanhang anført och föreslagit har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Anslagsberäkningar.

1. Förslagsanslaget till Folkskoleseminarier: Avlöningar.

Vad angår den yttre seminarieorganisationen delar riksdagen departementschefens uppfattning att förutsättningar för närvarande saknas för bedömande, huruvida de indragningar av folkskollärartjänster, som kunna förutses för de närmast följande budgetåren, böra föranleda ändringar av denna organisation. Till denna fråga torde ställning böra tagas först sedan folkskolans besparingssakkunniga inkommit med utredning och förslag till ytterligare besparingsåtgärder på folkskoleväsendets område. Försiktigheten torde, såsom också departementschefen förutsatt, bjuda att i avbidan på ett ställningstagande till nämnda spörsmål lediga ordinarie tjänster tills vidare icke besättas med ordinarie innehavare.

Beträffande departementschefens förslag om begränsning av intagningen av elever vid folkskoleseminarierna vill riksdagen till en början konstatera, att en dylik åtgärd ur besparingssynpunkt måste — åtminstone omedelbart — få en tämligen begränsad räckvidd. Med hänsyn till vad såväl

skolöverstyrelsen som de sakkunniga och departementschefen i ärendet anfört vill riksdagen dock icke motsätta sig det föreliggande förslaget att elevintagning nästa hösttermin allenast äger rum vid två fyraåriga linjer med en avdelning för manliga elever vid provårsseminariet i Göteborg och en avdelning för kvinnliga elever vid provårsseminariet i Stockholm. Enligt departementschefens förslag skulle det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles fastställa det antal elever, som skulle intagas i vardera klassavdelningen. Riksdagen vill i detta sammanhang framhålla, att erfarenheten visat, att man — lika väl då det gäller utbyggandet av en organisation som då det är fråga om inskränkning av den — bör framgå med all nödig varsamhet. Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:t vid bestämmandet av antalet elever i de nya klassavdelningarna beaktar denna synpunkt. Skulle det sedermera under nästkommande år visa sig, att elevintagningen varit för liten, synes detta kunna utjämnas genom en då vidtagen ökning av rekryteringen.

Vad departementschefen i övrigt anfört i nu berörda sammanhang har icke givit anledning till erinran eller uttalande från riksdagens sida.

Det i motionen I: 183 väckta yrkandet avser, att rörligt tillägg skulle tillerkännas ej blott timplärare vid folk- och småskoleseminarier utan även timplärare i läsämne vid folkskola, under förutsättning att timplärarens anställning avser minst en termin och provas utgöra lärarens huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. En motion (I: 182) i samma syfte har väckts beträffande timplärare vid de allmänna läroverken m. fl. högre läroanstalter, vilken motion riksdagen kommer att till behandling upptaga i annat sammanhang. Riksdagen vill dock redan här framhålla, att, då timplärare förekomma vid sistnämnda läroanstalter i avsevärt större utsträckning än vid seminarier och folkskolor, motionen I: 182 har en helt annan räckvidd än den nu förevarande motionen I: 183. Det motionsvis väckta spörsmålet är utan tvivel av sådan vikt, att det bör närmare uppmärksammas. Goda skäl synas föreligga för att kompensation för levnadskostnadsökningen tillerkännes de i motionen avsedda lärarna. Emellertid hänföra sig timplärarna lönetekniskt sett till den stora grupp befattningshavare, som faller under beteckningen arvodes-tagare och tillfälligt anställd personal. Den motionsvis väckta frågan berör alltså ej endast skolväsendet, utan tangerar även statsförvaltningen i dess helhet. Det låter sig därför icke utan närmare utredning avgöra huruvida även andra personalkategorier finnas, vilka i samma mån som timplärarna kunna anses böra erhålla den ifrågasatta löneförmånen, ej heller om löne-kompensation bör utgå i form av rörligt tillägg eller måhända på annat sätt, exempelvis genom omreglering av arvodesbeloppen. Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar föreliggande spörsmål sin uppmärksamhet och vidtager de åtgärder, som kunna befinnas påkallade för frågans närmare utredning och belysning.

2. Förslagsanslaget till Folkskoleseminarier: Omkostnader.

Riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslag till förevarande ändamål.

3. Reservationsanslaget till Folkskoleseminarier:

Materiel, böcker m. m.

Riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om förevarande anslag.

4. Anslaget till Folkskoleseminarier: Stipendier.

Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag.

5. Förslagsanslaget till Småskoleseminarier: Avlöningar.

Riksdagen bifaller departementschefens förslag, att elever i första klass skola intagas allenast vid seminarierna i Landskrona och Strängnäs.

Vad angår seminarieorganisationen synas skäl tala för att en rationalisering av den kommer till stånd. Riksdagen delar emellertid departementschefens uppfattning, att, innan ställning toges till det av de sakkunniga ifrågasatta nedläggandet av ett småskoleseminarium, ifrågavarande organisationsspörsmål göres till föremål för närmare utredning. Riksdagen förutsätter, att förslag i ämnet skall kunna föreläggas nästa års riksdag. I likhet med departementschefen håller riksdagen före, att, i avbidan på statsmakternas beslut i förevarande fråga, ledigblivande ordinarie tjänster vid småskoleseminarierna hållas vakanta.

Emot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt under förevarande punkt har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

6. Förslagsanslaget till Småskoleseminarier: Omkostnader.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande anslag till förevarande ändamål har icke givit riksdagen anledning till erinran.

7. Reservationsanslaget till Småskoleseminarier: Materiel,

böcker m. m.

Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

8. Anslaget till Småskoleseminarier: Stipendier.

Riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om förevarande anslag.

9. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Riksdagen godkänner departementschefens förslag, att gällande grunder för avlöning åt lärare vid folk- och småskolor och med dem i avlöningshänseende likställda befattningshavare samt åt nomadlärare skola äga tillämpning jämväl för nästa budgetår, dock med den jämkningen, som följer av den s. k. minimiregelns tillämpning å ifrågavarande lärare. Beträffande sistnämnda fråga har riksdagen i annat sammanhang anmält sitt beslut. Riksdagen medger, att de för budgetåret 1939/40 gällande grunderna för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid folk- och småskolor m. fl. skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41.

I fråga om anslagsberäkningen godkänner riksdagen departementschefens förslag och anvisar till förevarande ändamål för nästa budgetår ett anslag av 129,000,000 kronor.

På av departementschefen anförda skäl medger riksdagen vidare, att statsbidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet må bestridas från ifrågavarande anslag, för vilket ändamål Kungl. Maj:t ifall av behov skall äga disponera ett belopp av högst 26,500 kronor.

10. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor.

Vad till en början angår det i motionerna I: 184 och II: 240 framställda yrkandet, får riksdagen erinra om att med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen nr 693 år 1939 en småskollärarinna i vissa fall måste fullgöra fyra veckotimmars undervisning i slöjd utan ersättning, medan en folkskollärare för slöjdundervisning i samma utsträckning erhåller särskild ersättning för minst två timmars tjänstgöring. En dylik olikformighet i ersättningsgrunderna är mindre tillfredsställande. Riksdagen uttalade sig också nästlidet år för önskvärdheten av att småskollärarinnorna om möjligt icke skulle försättas i en jämförelsevis sämre ställning än folkskollärarna. Med hänsyn till nödvändigheten av att i besparingssyfte kunna uttaga största möjliga tjänstgöring av olika lärarkategorier har riksdagen dock icke kunnat godkänna det i motionerna framställda yrkandet. Riksdagen förutsätter emellertid, att förevarande spörsmål framdeles upptages till bedömande i samband med frågan om revision av gällande bestämmelser om avlöning till folk- och småskollärare.

Riksdagen godkänner vad departementschefen under förevarande punkt föreslagit och har icke funnit något att invända mot beräkningen av ifrågavarande anslags storlek för nästa budgetår.

11. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern.

Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag.

12. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor.

Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslag till förevarande ändamål.

13. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till inackor- dering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem.

Riksdagen delar departementschefens uppfattning, att en ändring i gällande bidragsgrunder för ifrågavarande inackorderingsverksamhet för närvarande icke bör vidtagas. Riksdagen har icke heller något att erinra mot, att Kungl. Maj:t, på sätt departementschefen ifrågasatt, må kunna dispensera från den i kungörelsen nr 351 år 1925 angivna högsta åldersgränsen för utgivande av inackorderingsbidrag till lots- och fyrapersonalens barn för undervisning i folkskola eller fortsättningskola.

I enlighet med departementschefens förslag uppför riksdagen här ifrågavarande anslag för nästa budgetår med ett belopp av 1,175,000 kronor.

Beträffande motionen II: 108 vill riksdagen framhålla, att goda skäl enligt riksdagens mening blivit i motionen anförda för att åtgärder vidtagas i syfte att åvägabringa en effektiv kontroll av inackorderingsförhållandena i enskilda hem. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan utredning i förevarande fråga verkställts, taga ställning i ärendet och för riksdagen framlägga det förslag i ämnet, som kan befinnas påkallat för undanröjande av de i motionen berörda bristerna.

14. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn.

Riksdagen har icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt och giver sin anslutning till vad departementschefen anført.

Vidkommande det i motionerna I: 96 och II: 103 väckta yrkandet finner riksdagen sig icke kunna ålägga skoldistriktet skyldighet att, på sätt i motionerna ifrågasatts, anordna skolskjutsar. De i motionerna anförda olägenheterna torde komma att i väsentlig grad elimineras i den mån centra-

liseringen av folkskoleväsendet fortskrider, varvid skolskjutsar i större utsträckning måste tagas i bruk. I sådana skoldistrikt, där skolskjutsar icke anordnats, trots att förhållandena bort föranleda därtill, torde vederbörande folkskolinspektör hava att söka åstadkomma rättelse härutinnan. Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande spörsmål. Beträffande frågan om eventuellt bidrag för färd med fordon, som framföras av barnen själva, får riksdagen hänvisa till vad riksdagen i det föregående anfört angående centraliseringsåtgärder beträffande fortsättningsskolväsendet.

15. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.

Riksdagen godkänner vad departementschefen anfört i fråga om bidrag till undervisningslokaler m. m. Riksdagen medger, att statsbidrag må utgå för ett särskilt ovannämnt byggnadsföretag inom Hjortsberga skoldistrikt. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen för nästa budgetår uppfört fem självständiga anslag för här ovan närmare omförmälda ändamål å sammanlagt 6,920,000 kronor.

Beträffande det i motionerna I: 97 och II: 113 framställda yrkandet får riksdagen framhålla, att det torde ligga i sakens natur, att ifrågavarande gymnastiklokaler böra ställas till den frivilliga gymnastikrörelsens förfogande, för så vitt de därvid komma till användning vid sedvanliga gymnastikövningar och betryggande garantier lämnas för vård av lokalerna och utgivande av ersättning för i samband med deras ianspråktagande uppkommande kostnader för lyse och rengöring m. m. Riksdagen har svårt att föreställa sig, att de lokala myndigheterna skulle ställa sig avvisande till upplåtandet av skolorna under nu angivna förutsättningar. Riksdagen har emellertid icke något att invända mot att tillerkännande av statsbidrag till undervisningslokaler för folkskoleväsendet förknippas med ett villkor av den innebörd i motionerna avses. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vid beviljande av statsbidrag i samband med fastställandet av erforderliga föreskrifter för bidragets utgående pröva behovet av ett dylikt villkors uppställande.

16. Förslagsanslaget till Nomadskolor: Avlöningar.

Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

17. Förslagsanslaget till Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare.

Riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om förevarande anslag.

18. Förslagsanslaget till Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har icke givit riksdagen anledning till erinran.

19. Förslagsanslaget till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter.

Riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om förevarande anslag.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

1. ur personalförteckningen för folkskoleseminarierna beslutat utesluta följande under rubriken Tjänstemän å övergångsstat upptagna befattningshavare, nämligen 1 lektor i lönegraden A 27 och 1 lärare i musik i lönegraden A 21;

2. godkänt följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	1,960,500
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	»	20,400
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor	12,900
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	8,200
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	6,500
d. Särskilda arvoden vid provårseminarier	»	21,700
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurserna för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	»	6,200
		55,500
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i> kronor		89,500
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	8,600
		98,100
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	202,500
		<hr/>
	Summa förslagsanslag kronor	2,337,000;

3. medgivit, att till läraren i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Karlstad Anders Gustafsson må, räknat från och med den 1 juli 1937, tills vidare, så länge han innehar sin nuvarande befattning, utgå personligt lönetillägg med 300 kronor för år;

4. till *Folkskoleseminarier: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 2,337,000 kronor;

5. till *Folkskoleseminarier: Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 238,000 kronor;

6. till *Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *reservationsanslag* av 50,000 kronor;

7. till *Folkskoleseminarier: Stipendier* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *anslag* av 56,000 kronor;

8. godkänt följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	389,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	»	33,500
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor	3,600
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	3,000
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	1,700
d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel	»	1,050
e. Arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	»	900
		10,250
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	58,500
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	1,750
		60,250
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	41,400

Summa förslagsanslag kronor 534,400;

9. till *Småskoleseminarier: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 534,400 kronor;

10. till *Småskoleseminarier: Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 66,000 kronor;

11. till *Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *reservationsanslag* av 10,000 kronor;

12. till *Småskoleseminarier: Stipendier* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *anslag* av 33,000 kronor;

13. beslutat, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för avlöning åt lärare vid folk- och småskolor och med dem i avlöningshänseende likställda befattningshavare samt åt nomadlärare skola med av departementschefen angiven jämkning äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

14. medgivit, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid folk- och småskolor m. fl. skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

15. till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 129,000,000 kronor;

16. medgivit, att ur nämnda anslag må, om och i den mån behov därav provas föreligga, utgå statsbidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet, dock med sammanlagt högst 26,500 kronor;

17. till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdsbarnskolor för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 3,850,000 kronor;

18. till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 265,000 kronor;

19. till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 330,000 kronor;

20. till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 1,175,000 kronor;

21. till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 1,300,000 kronor;

22. till *Folkskolor m. m.*: Byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 950,000 kronor;

23. till *Folkskolor m. m.*: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 1,690,000 kronor;

24. till *Folkskolor m. m.*: Hyresbidrag för undervisningslokaler för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 180,000 kronor;

25. godkänt av departementschefen angivna ändringar i gällande grunder för underhålls- och materielbidrag, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

26. till *Folkskolor m. m.*: Underhålls- och materielbidrag för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 900,000 kronor;

27. till *Folkskolor m. m.*: Tjänstebostadsbidrag för budgetåret 1940/41 anvisat ett förslagsanslag av 3,200,000 kronor;

28. beslutat av departementschefen angivna ändringar i avlöningsstaten för nomadskolorna;

29. till *Nomadskolor*: *Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 125,300 kronor;

30. till *Fortsättningsskolor*: *Bidrag till avlöning åt lärare* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 4,050,000 kronor;

31. till *Fortsättningsskolor*: *Bidrag till centralisering av fortsättnings-skolväsendet* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 530,000 kronor;

32. till *Dyrtdstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter* för budgetåret 1940/41 anvisat ett *förslagsanslag* av 1,120,000 kronor.

Stockholm den 4 maj 1940.

Med undersätlig vördnad.

Nr 217.

Godkänd av första kammaren den 30 april 1940.

Godkänd av andra kammaren den 30 april 1940.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för professorn S. B. Liljegren att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

(Statsutskottets utlåtande nr 119.)

Till Konungen.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 136 framlagda förslag medgivit, att professorn vid universitetet i Uppsala S. B. Liljegren må för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid utöver tre år, under vilken han före tillträddandet av sin nuvarande befattning innehaft professur vid universitetet i Greifswald.

Stockholm den 30 april 1940.

Med undersätlig vördnad.